

Asia: VN/34767/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi ulkomaanopintolaiksi ja ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot esitysluonnoksesta

Muutosehdotukset ulkomaanopintolakiin sekä lakiin ammattipätevyyden tunnustamisesta ovat kannatettavia, koska niiden avulla voidaan sujuvoittaa erityisesti EU/ETA-maiden ulkopuolella koulutettujen ammattihenkilöiden ammattioikeuden saamista Suomessa. Esitys tukee myös mahdollista EU:n komission lainsäädäntöaloitetta kolmasmaalaisten tutkintojen tunnustamisesta.

Suomessa on paljon säänneltyjä ammatteja, joihin vaaditaan lain perusteella tietty koulutus tai tutkinto tai ammatinharjoittamisoikeus. Siksi ulkomailla koulutettujen henkilöiden ammattioikeuksien myöntämiseen Suomessa tulee perustua vastaavan tasoisiin ammatinharjoittamisen edellytyksen kriteereihin, kuin Suomessa koulutuksen käyneiden osalta. Esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon säänneltyjen ammattien harjoittamiseen Suomessa edellytetään tietty koulutus ja riittävä kielitaito.

Lausunnonantajan näkemykset koskien ulkomaanopintolakia.

Mielestämme on lähtökohtaisesti hyvä, että esitys ulkomaanopintolain periaatteiden uudistamisesta mahdollistaa ulkomailla ammattiin pätevöityneille aikaisempaa sujuvamman väylän muodollisen pätevyyden hankkimiseen. Prosessi paranee, kun pätevyyttä voidaan osoittaa erilaisin osaamisen täydentämisen tavoin sekä työtä vastaavalla ammattikokemuksella. Esitys on myös linjassa EU:n tavoitteiden ja hallitusohjelman linjausten kanssa liittyen kolmansien maiden tutkintojen tunnustamisen sujuvoittamiseen ja kansainvälisten osaajien saatavuuden parantamiseen.

Ehdotuksen mukaiset täsmennykset kelpoisuuden saavuttamiseksi täydentävien opintojen, kelpoisuuskokeen tai sopeutumisaajan avulla selkeyttävät muodollisen pätevyyden saavuttamisen periaatteita yksilölle. Jatkossa päätöksenteossa huomioitaisiin myös ammattikokemus tai Suomessa aiemmin suoritetut opinnot. Nämä ehdotetut toimenpiteet parantaisivat työllistymismahdollisuuksia, tukisivat kotoutumista ja lisäisivät yhdenvertaisuutta EU:n ja sen ulkopuolelta pätevyyttä hakevien kesken. Esityksessä huomioidaan nyt myös sellaisten

kelpoisuuksien arvioiminen, jotka edellyttävät alle korkeakoulutasoisen tutkinnon suorittamista. Suomessa tällaisia tehtäviä ovat erityisesti ammatillisen toisen asteen koulutuksen edellyttämät tehtävät esimerkiksi varhaiskasvatuksessa. Jatkossa ulkomailla varhaiskasvatuksen lastenhoitajan tehtäviin koulutuksen saanut voi esityksen mukaan hakea kelpoisuutta Suomessa muutoinkin kuin suorittamalla kokonaan tehtävään edellytettävä suomalainen tutkinto. Tämä voi tapahtua osaamista täydentyvillä opinnoilla, kelpoisuuskokeella ja sopeutumisajan kautta. Myös muut varhaiskasvatuslailla säädellyt ammatit tulee huomioida.

Päätöksen kelpoisuudesta antaa pääsääntöisesti Opetushallitus. On kuitenkin huomioitava, että sosiaali- ja terveydenhuollon ammatinharjoittamisoikeuksien toimivaltainen viranomainen on Lupa- ja valvontavirasto. Viranomaistahojen sujuva yhteistyö ja selkeä roolitus on keskeistä, jotta hakijat tietävät, miten kelpoisuutta tai ammatinharjoittamisoikeutta haetaan. Kolmansista maista tulevien sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden laillistamisprosessien sujuvoittamiseksi tehty valmistelutyö STM:ssä ja sen mahdolliset vaikutukset ulkomaan opintolakiin tulee huomioida.

Pidämme hyvänä Opetushallituksen tehtävän laajentamista siten, että jatkossa se voisi antaa entistä laajemmin tietoa koulutuksista ja tutkintojen tunnustamisesta pitämällä yllä uutta vertailevaa tutkintotietokantaa. Sen avulla voitaisiin aiempaa paremmin arvioida ulkomailla suoritetujen tutkintojen vastaavuutta Suomen koulutusjärjestelmään. Verkkopalvelun tulee olla avoin kaikille. Ulkomaanopintolakiin ehdotettavat muutokset voivat muutenkin lisätä Opetushallitukselle osoitettavien hakemusten määrää. Tämä edellyttää riittävien resurssien osoittamista Opetushallitukselle.

Hakijoille tulee jatkossakin aiheutumaan kustannuksia mm. täydentävistä opinnoista, kelpoisuuskokeesta ja erilaisista hakemuksista muodollisen pätevyyden saavuttamiseksi. On tärkeää, että näistä maksuista ja niiden tasosta tiedotetaan hakijoita etukäteen. STM:n kansainvälisen rekrytoinnin laillistamisprosessia koskevassa raportissa on todettu sosiaali- ja terveydenhuollon ammattioikeuksia hakevalle aiheutuvien kustannusten korkeataso. On tarkoituksenmukaista madaltaa näitä kustannuksia, jotta Suomeen rekrytointi ei jää kesken maksujen vuoksi.

Olemme samaa mieltä esityksen kanssa, että niiden tehtävien osalta, jotka edellyttävät tieteellistä jatkotutkintoa, rajataan ulkomaanopintolain ulkopuolelle. Näiden tehtävien arviointi voi jäädä rekrytoivalle organisaatiolle.

Ehdotuksen mukaan laissa säädettäisiin tutkintojen ja koulutusalojen vastaavuuden määrittämisestä. On tärkeää, että siinä huomioidaan Suomen koulutusjärjestelmän mukaiset tutkinnot ja opintosuoritukset, jotka tuottavat kelpoisuuden kyseiseen tehtävään. Ymmärrämme, että vastaavuuden määrittämisessä on koulutustason vertailu koulutusjärjestelmien eroavaisuuksien vuoksi hankalaa, erityisesti EU-/ETA-maiden ulkopuolella koulutuksen saaneiden osalta. Kuitenkin tutkintojen koulutustasot (Suomessa FinQF) tulisi huomioida niissä tilanteissa, joissa hakijan

koulutusmaan ja Suomen välillä koulutusjärjestelmässä on yhdenmukaisuutta ja vertailu on käytännössä mahdollista.

Pidämme tärkeänä sitä, että ulkomaanopintolain nojalla suoritettava kelpoisuuskoe järjestetään opetus- ja tutkintokielellä. Tämän tulisi olla sosiaali- ja terveysalan osalta suomen- ja tai ruotsin kielellä. Puutteellisen kielitaidon tulee johtaa kelpoisuuskokeen hylkäämiseen silloin, kun riittävä kielitaito on edellytys ammatinharjoittamiseen. Kielitaitovaatimuksesta tulee informoida hakijoita ennakkoon.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiltä edellytetään riittävää suomen tai ruotsin kielen kielitaitoa asiakas- ja potilasturvallisuuden ja palvelujen laadun varmistamiseksi. Kielitaidon arvioiminen rekrytoinnin yhteydessä on tärkeää, mutta kielitaidon kehittämiseksi tulee kielen oppiminen mahdollistaa jo lähtömaassa. Lisäksi sitä tulee systemaattisesti jatkaa Suomessa osana kotoutumista ja ammattiin pätevoitymistä. Eettisesti kestävän rekrytoinnin yksi tärkeä tavoite on, että hakijan työllistyminen Suomessa tapahtuu lähtömaassa suoritettua koulutusta vastaavaan ammattiin.

Myös varhaiskasvatuksen tehtävissä kielitaidon merkitys on suuri. Kielellä on keskeisen merkitys lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisten identiteettien kehittymistä. Varhaiskasvatuksen henkilöstö toimii lapsille kielellisinä malleina. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä tulee olla hoitamiensa tehtävien edellyttämä riittävä kielitaito

Lausunnonantajan näkemykset ammattipätevyyslain muutoksista.

Pidämme ammattipätevyyslakiin ehdotettavia, pääosin teknisiä muutoksia, tarkoituksenmukaisina. Ehdotetut muutokset vastaisivat aiempaa paremmin ammattipätevyysdirektiivin (2005/36/EY) vastaavia säännöksiä.

Muutosehdotukset liittyen käsitteisiin säännelty koulutus, elinikäinen oppiminen ja ammattikokemus täsmentävät ammattipätevyyden tunnustamista ja sujuvoittavat tunnustamismenettelyyn liittyvää prosessia.

Korvaavia toimenpiteitä koskevassa pykälässä ehdotetaan lisäystä siten, että koulutuksen sisällön eron lisäksi ammattitoiminnasta johtuvat erot edellyttävät korvaavia toimenpiteitä. Tämä on mielestämme hyvä lisäys. Esimerkiksi röntgenhoitajan tai kättilön ammatti Suomessa on laajalaisempi kuin eräissä muissa maissa.

Pidämme hyvänä ehdotettavaa täsmennystä yhteisiä koulutuspuitteita koskevaan pykälään siten, että automaattisen tunnustamisen edellytyksenä on, että Suomi on ottanut käyttöön kyseistä ammattia varten perustetut koulutuspuitteet (tieto- taito ja pätevyyskokonaisuus).

Pidämme hyvänä ehdotettavaa täsmennystä yhteisiä koulutustestejä koskevaan pykälään siten, että Suomi on ottanut käyttöön kyseisen ammattipätevyuden haltijoille varatun koulutustestin.

Pidämme hyvänä ehdotettavaa uutta pykälää 14 a väliaikaisesta ja satunnaisesta palvelujen tarjoamisesta, jossa toimivaltainen viranomainen voi edellyttää kirjallista ennakoilmoitusta palvelujen väliaikaisen ja satunnaisen tarjoamisen yhteydessä sekä suorittaa ammattipätevyuden ennakkotarkistus silloin, kun kyse on ammateista, joilla on kansanterveyteen tai yleiseen turvallisuuteen liittyviä vaikutuksia.

Lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet Suomen Sairaanhoidajat, Suomen Röntgenhoitajat ja Suomen Kätilöliitto.

Kurtti Juha
Tehy ry